

Без Кирдеїв, Гойських, Соломирецьких Історія Гоцці — не Історія. Проте у своїй суті це такі ж люди, як і ми з вами: і боялися вони когось, і, траплялося, зраджували, і жадібність та егерність виявляли. І не лише по відношенню до чужих, а й до своїх. Словом, людська природа упродовж століть не змінюється...

ПОЧАТОК 1581 р. ознаменувався для родини Гойських сумною подією: полишив цей світ Єрофей Гойський — онук одного з патріархів фамілії, володаря Гоцці Богдана Гойського. Хоч покійний був за життя лише королівським ротмістром, а відтак — справса луцького староства і луцьким земельним суддею, проте мав великі статки та зробив у заповіті значні записи, що стосувались його коханої дружини Ганни, позаяк дітей сім'я не нажила. Ці записи стали затином причиною довгих і запеклих судових процесів у родині Гойських, які тривали упродовж 40 літ. Утім, все по порядку.

Перший запис на користь дружини Єрофея зробив ще в серпні 1568 р. По смерті чоловіка, згідно нього, Ганна мала отримати третю частину майна: замок Крупу, що стояв над Горинню, недалеко від Гоцці, села Рясники, Микулин і половину Котова, який лежав у Піддубецькій гміні Луцького повіту.

Другий запис, датований 1578 р., передбачав, що Ганна Гойська заволодіє 3000 копами (така копа дорівнювала свого часу 3 царським рублям) литовських грошей у Почаєві з околицями та іншим майном.

Зазначена щедрість не сподобалась братові Єрофея Роману, тогочасному володарю Гоцці. Тому він звернувся до суду з позовом. Перед цим же, у січні 1581 р., відразу після похорону, Роман з синами, посилаючись на заповіт небіжчика — можливо, якийсь інший — домагався Крупи, Рясник, Микулина та ще двох сіл, даючи взамін 1000 коп грошей. Але Ганна Гойська гордо відказала: «Маю своїх грошей много» і не погодилась поступитись тими селами.

Через дванадцять днів розсильний доповідав: «На похороні чоловіка, котрий пройшов у Дорогобужі, Ганна Гойська заявила усім, хто там був, що має надію стати матір'ю і що чоловік відписав їй навечно замок і місто Крупу, замок Орлі під Почаєвом, який почато будувати, кілька сіл у Кременецькому повіті, а в довичну ренту — власне Почаїв з околицями».

Також усі присутні почули, що вдова, маючи на ті маєтки документи, вирішила ними заволодіти.

Чи була Ганна Гойська справді вагітною? Польсь-

кий знавець гоцанської старовини Й. М. Гіжицький вважає, що її заява про це у присутності родини — своєрідний виверт з метою відтягнути час.

Між тим 25 січня того ж року судовий пристав знову склав звіт, де йшлося, що «пані Гойська зовсім не хоче прийняти тих 1000 коп грошей як свій посаг, не віддає Крупи, Микулина, Рясник і Котова та навіть

До 850-ліття Гоцці

ЯК ГОЙСЬКА З ГОЙСЬКИМИ СУДИЛАСЬ

його і слугу Романа Гойського зустріла пострілами з гармат, гаківниць (довгі фортечні рушниці — Ю.К.) і рушниця». На ці дії Ганни Роман Гойський відразу поскаржився, а та, у свою чергу, «подала скаргу на синів Романа, Єрофея і Гаврила, майбутніх володарів Гоцці, про те, що вони здійснили збройний напад на Микулин».

Наприкінці січня Роман Гойський силою захопив Котов і Любашу, що знаходилась у Тучинській гміні. Відтак обидві воюючі сторони погодились, аби справа розглядалась приятелями на третейському суді. Але й у вересні це ще не дало результату, бо Роман Гойський у зазначений термін не з'явився на з'їзд, який мав відбутися в Дорогобузькому монастирі. І тільки 4 листопада 1581 р. суд вирішив, «що половина Котова і кузня в Любаші з рухомим майном мають Ганні Гойській належати». Проте остаточно вона отримала Котов і Любашу.

Втім, «то була тільки частина маєтку Єрофея (чоловіка Ганни — Ю.К.), який 1570 р. володів у Кременецькому повіті» 6 селами. Щодо майна Луцького повіту, то тут 1577 р. у цій якості фігурували Крупа, Микулин, Рясники, Котов і ще чотири села.

Отож компліанація між Ганною і Романом Гойськими, мова про яку велася

вище, напевно, не вирішилась з урахуванням усіх володінь майбутньої фундаторки Почаївського монастиря, бо наступними роками застаємо її власницею численних замків і маєтків. А можливо, Ганна Гойська стала панною значної частини майна свого чоловіка в силу ще якогось інших родинних угод. Та як би там не було, а 1583 р. вона володіла багатством у 12 селах. Зокрема, у Микуліні — 20 будинками, 11 садівниками, 9 коморами; у Рясниках — 15 будинками, 6 садівниками, 4 коморами, одним бояром і одним водяним колесом. Щодо Гоцці, то її Гіжицький в якості володіння Гойської не називає ні разу.

Невідомо, чи все те багатство в цілості залишилось у власності Ганни Гойської, котра ще 1610 р. судилася з племінниками чоловіка і синами Романа Гойського, який у 1585 р. уже не жив на цьому світі. Відомо лиш, що після смерті (1619 - 20 рр.; згідно інших джерел — 1617 р.) цієї нещедрої в окремих випадках, впертої і, судячи з портрета і поведінки, суворор панни її спадкоємець Фірлей знову подав в суд на Гойських. Причина — невіршені питання, пов'язані зі спадщиною. Але то вже інша історія.

Юрій КУЗЬМІН.

На фото: Г. ГОЙСЬКА.